

Osztályozás

92

Dési Huber István

119594

Személy

Helyszám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Murányi-Kovács Endre

Cím:

DÉSI HUBER ISTVÁN

1895 — 1944

(Köt. v. füz. (Oldal)

(Hely)

Népművelés
1959. II. 24.

Egyik legmegragadóbb, legmegdöbbenőbb festménye a *Viharmadarak*. Fekete felhők alatt szállnak a sötét szárnyú madarak és jelzik az elborult tájat fenyegető vihart. A kapáló parasztok mozdulataiban kifejezésre jut aggodó sietségük, amellyel a munkának feszülnek, hogy még a vihar elérkezte előtt elvégezzék azt. Így dolgozott feszülten, magát-emésztően — betegen is *Dési Huber István*. Sötét és sűrű vihar, a magyar történelem egyik leggonoszabb vihara előtt: három héttel a náci katonai megszállás előtt végzett vele a halál. Ma tizenöt éve.

Az első világháború áldozata volt és a második világháború halottja. Közben pedig a szocialista magyar művészet egyik nagyszerű alkotója s a magyar munkásmozgalom öntudatos, forradalmi harcosa. Ugy emlékszünk rá, mint ifjúságunk küzdelmeinek kiváló társára, aki immár kibukott a sorból és mégis itt jár előttünk. Példájával és életművével.

Példája a következetes forradalmár művészé. Életműve pedig ma már nemzeti kincs: a valóságot ábrázoló s a jövő felé mutató szocialista festőművészetünk elválaszthatatlan része.

Nagyeneden, 1895. február 3-án született. Édesapja órásmester volt. Tönkrement. És Dési Huber Istvánnak, aki a régi kollégium elsőosztályos kisdíákja volt, abba kellett hagynia tanulmányait. Inas lett, majd kifutó, majd kispincér — egymásután változtatva munkahelyeit, mert önrzetes gyermekként soká nem tudott megmaradni egyiken sem: nem hajlott meg, nem viselte el a megaláztatást. Szébbre, jobbra vágyott. És megszökött Désről, ahová a család költözött: elindult világgá. Mint a mesék kisfiúja. De megtalálhatta-e a szébbet, a jobbat, a valóságban, abban a Ferenc József-i boldognak emlegetett „békevilágban” egy éhes, pénztelen, kóbor kis proletárfiú? Bebarangolta az országot. Napszámosként dolgozott. Vidéken és Budapesten. Falat kenyérért. Zsákolta a Dunán. Ha a vágyott, megaláztatások nélküli, szébb és jobb életet nem küzdötte ki, megismerkedett a nyomorúság közepette valami széppel és jóval. A munkásszolidaritással. Ez ébresztette őt és ahhoz is hozzásegítette, hogy szakmát tanuljon: a Ganz-gyárban lett inas. Aztán innen is kikerült. A hányatott élet első szakasza után az első világháború tett pontot. Véres pontot. A húszéves proletárfiú katonának állt és negyvenhavi frontszolgálat után, 1918-ban szerelt le — súlyos tüdőbajjal.

A kegyetlen világháború nemcsak megsebezte, hanem mint oly sokakat, előre is lökte az öntudatosodás útján. Megedzette emberségét. Nyilván ekkor kezdett rajzolni is. Megtalálja hivatását. A forradalmak után ezüstművésséget tanul, hogy megkeresse kenyerét és mellette rajzolhasson is. A Podolini-féle Lehel téri kis esti iskolában ismerkedik a festőművészet elemeivel. És társaival, többnyire a környék festeni, rajzolni vágyó fiataljaival, akiknek nagy része, mint ő, a napi munka befejezése után, a gyárakból jött ide. Közülök a tehetséges Sugár Andor később sógora lesz és a Dési Huber alapította Szocialista

Művészcsoport festőtagja, hogy azután a második világháború idején elpusztuljon a fasizmus poklában. És ott, a Lehel téri esti iskolában találkozott Dési Huber barátjának húgával is, azzal a tűzszemű, lángoló szívű lánnyal, aki szerelme, felesége, két évtizeden át hűséges harcostársa, legjobb segítője lett.

E húszas években Dési Huber tele volt lelkesedéssel, munkakedvvel. A magyar proletariátusban megtermékenyítően hatott a forradalmak friss emléke. A forradalmi munkásmozgalom lendülete magával ragadta Dési Hubert — egész életére. A fiatal kommunista művész tanult és dolgozott. Festett és agitált. 1924-ben Olaszországba ment s ott ugyanezt tette. Ott tanulta meg a

rézkarcólást. Torinóban volt első önálló kiállítása. Majd Firenzében. 1927-ben hazatért.

A harmincas évek elején szervező tevékenységével olyan műtermet alapított, ahol festők, szobrászok, építészek közösen dolgoztak, vitákat rendeztek. „*Termékeny hónapok voltak ezek* — írta később, az erdélyi *Korunk* egyik tanulmányában — *és mi kezdtünk kijutni az izmusok útvesztőjéből az új realizmus felé.*” A közös műtermet a rendőrségi beavatko-

Dési Huber István: Önarckép.

zás megszüntette. A Horthy-rendőrséggel-bíróssággal egyébként Dési Hubernek nemegyszer gyúlt meg a baja. A harmincas évek közepén Pécsen, a vizsgálati fogságban súlyosbodott a tüdőbaja. Megoperálták. Hét bordáját vették ki. Am betegsége nem törte meg, és nem csökkentette alkotó kedvét.

A Szocialista Művészcsoport megalapítása, működése, törekvéseinek iránya s igényessége az ő nevéhez fűződik. Dési Huber István a tömegekhez kívánt szólni, amint vallotta, s szót is hozzájuk, akár barátja: József Attila. Művészetével. A modern művészet, a korszerű művészet, a szocialista művészet eszközeivel. Tudatosan és következetesen.

Gondolkodó művész volt. És nemcsak művész. Teoretikus is. Erdemes elővenni írásait. Aktuálisak. Egynémely mai téveszmé eloszlatására is alkalmasak: „*Las-san vált világossá előttünk. írta, az izmusok belső értelme, és megláttuk hiányosságait. Mind erősebb lett a meggyőződés bennünk, hogy túl kell lépnünk rajta. Be-*

láttuk. (Hely) az új művészet előben a formában elvonatkoztatott líra, s mint ilyen, a tömegek számára megközelíthetetlen... Mi a tömegekhez kívánunk túlnőni. A szociális giccsen már túlnőttünk és művészi igényeink voltak, de ezek az igények szorosan összefüggtek a világnézetünkkel... A szocialista művészet épp az emberre, az osztályemberre, a tömegre irányítja szemléletét. Őt tekinti a fejlődés hordozójának, a társadalom középpontjának, sőt sok tekintetben a természet átalakítójának is. Míg a polgári művészet az egyén intim megrezdüléseinek kifejezésére, vagy a mesteriség épp aktuális problémáinak kivizsgálására törekszik, a szocialista művészet ezek mellett, ezek felhasználásával a tömeg kollektív akaratát óhajtja kifejezni."

Ezt az akaratot, a forradalmi akaratot fejezik ki Dési Huber István alkotásai. Megrezdödhettünk róla nem egy kiállításon. Legutóbb a Szovjetuniót megjárt, ott is nagy sikert aratott Magyar Forradalmi Művészet Kiállításán. Itt, a külön Dési Huber-terem festményei, rajzai a nézők ezreit, tízezreit rázták meg művészi erejükkel. A magyar valóságot ábrázolták. A Horthy-faszizmusban elnyomott magyar nép valóságát. Nem csupán a munkásság nyomorát, a parasztság komor sorsát, a jövőről álmódók szenvedéseit. Dési Huber alkotásaiban ott izzik a most negyvenéves forradalom láza, s a bilincsbe vert évtizedek hite a jövőben. Egyik legerőtelje-

sebb, önmagát ábrázoló rajza hátterében fiatal lányok rohannak előre, a jövő felé, a felszabadulás felé. Munkásportréin szinte megnyílnak az ajkuk, hogy megszólaljanak: „Mi vagyunk a jövő!” Ezért érezzük a festőt a ma művészenek, az alkotó szocializmus művészenek, aki a felszabadulás után, kulturális forradalmunk után valóban odakerült közel a dolgozók szeméhez-szívéhez.

Őszinte vallomások

Dési Huber István festményei, rajzai, metszetei önmagáról és a környező világról. Derű nem ragyog bennük, de sugározzák a művész emberségét, jóságát, hitét. Biztos szerkesztésű festményei erőteljes színeikkel, ideges és mégis határozott vonalakkal megragadják a nézőt és nem eresztik el, amíg teljességgel át nem érzi a művész sugallta hangulatot.

A művész tizenöt éve halott. Tizenöt évvel ezelőtt koporsója felett így szóló ifjabb barátja, Radnóti Miklós, a költő, aki azután maga is elpusztult a véres viharban:

A sorsod ellenére voltál mester és példakép. Hívó, igaz, okos; a munkáló idő emel ma már, hiába omlik rád sír földje most,

a dolgozók nehézkes népe feldobott, — csodálatos; roncsát a szörnyű tenger, hű voltál hozzá s hozzád az kegyetlen, de megtanul majd s többé nem felejt el.

A költő jóslata valóra vált. A felszabadult magyar nép megtanulta szeretni, becsülni a forradalmár nagy festőt és művészt. S nem felejt el. Sem őt, sem művét, sem tanítását.

Murányi-Kovács Endre